

Witold Kłaczewski

330-lecie Konfederacji Tyszowieckiej

Rocznik Lubelski 27-28, 311-312

1985-1986

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

330-LECIE KONFEDERACJI TYSZOWIECKIEJ

Przypadająca w 1985 r. 330 rocznica utworzenia konfederacji tyszowieckiej znalazła swoje odbicie w zorganizowanej przez Instytut Historii UMCS, Towarzystwo Przyjaciół Tyszowiec i Liceum Ogólnokształcące w Tyszowcach sesji popularnonaukowej poświęconej temu ważnemu wydarzeniu. Tematyka sesji dotyczyła zarówno zagadnień związanych bezpośrednio z konfederacją, jak i jej oddziaływaniem na sytuację polityczną i militarną w toczącej się wojnie szwedzkiej.

Sesja odbyła się w dniu 30 listopada 1985 r. w sali Liceum Ogólnokształcącego w Tyszowcach. Uczestniczyli w niej historycy środowiska lubelskiego i warszawskiego. Obecni byli przedstawiciele władz administracyjnych woj. zamojskiego i władz lokalnych, pracownicy nauki Instytutu Historii UMCS w Lublinie, nauczyciele i młodzież.

Uroczystego otwarcia sesji dokonał dyrektor Instytutu Historii UMCS, prof. dr Kazimierz Myśliński, który podkreślił znaczenie konfederacji i jej wpływ na zmianę postawy społeczeństwa wobec najeźdźcy. Następnie przystąpiono do obrad, którym przewodniczył prof. Myśliński.

Jako pierwszy głos zabrał prof. dr hab. Tadeusz Wasilewski z Uniwersytetu Warszawskiego. W obszernym i ciekawym referacie — „Przełom w wojnie polsko-szwedzkiej. Geneza konfederacji tyszowieckiej”, omówił sytuację polityczną w końcu 1655 r. i jej wpływ na postawy społeczeństwa szlacheckiego. Zwrócił uwagę na korzystną dla Polski sytuację międzynarodową, a zwłaszcza na postawę chana tatarskiego, który poparł wówczas Jana Kazimierza.

Mgr Elżbieta Bartosz — wychowanka liceum, w swoim referacie pt. „Cele związku tyszowieckiego w świetle aktu konfederacji i uniwersału o pospolitym ruszeniu” wnikliwie przeanalizowała treść głównych dokumentów konfederacji.

Wiele ciekawych i nowych danych wniósł referat dr. Adama Andrzeja Witusika z Instytutu Historii UMCS — „Ludzie konfederacji tyszowieckiej”. Barwnie przedstawił on sylwetki ważniejszych działaczy i uczestników konfederacji, zwracając głównie uwagę na ich zasługi w walce ze Szwedami.

Drugiej części sesji przewodniczył prof. dr hab. Tadeusz Wasilewski. Wygłoszono trzy referaty.

Dr Eugeniusz Janas z Instytutu Historii UMCS w swoim wystąpieniu „Po Tyszowcach. Sytuacja polityczna i wojskowa Rzeczypospolitej w początku 1656 r.” interesująco przedstawił wpływ związku na dalszy bieg wojny polsko-szwedzkiej.

Ciekawe ustalenia wniósł referat dr. Andrzeja Rachuby z Instytutu Historii PAN w Warszawie — „Litwini w konfederacji tyszowieckiej”. Sprostował on dotychczasowe sądy na temat motywów przystąpienia szlachty litewskiej i jej przywódców do konfederacji.

Na zakończenie dr Ryszard Szczygieł z Instytutu Historii UMCS w referacie „Tyszowce w latach «potopu» szwedzkiego”, przybliżył obraz miasta i jego problemy w tamtym okresie.

Obrady sesji podsumował prof. dr hab. Tadeusz Wasilewski. Stwierdził on, że sesja przyniosła wiele ciekawych i nowych ustaleń do historii konfederacji i wojny polsko-szwedzkiej, dobrze więc, że materiały sesji w najbliższym czasie ukażą się drukiem. Ma też powstać monografia Tyszowiec, której redaktorem został dr Ryszard Szczygieł.

Godny podkreślenia jest duży wysiłek organizacyjny miejscowych działaczy,

a także oprawa artystyczna spotkania. Wzięła w niej udział młodzież liceum z programem słowno-muzycznym oraz Zespół Muzyki Dawnej z WDK w Zamościu.

Oceniając sesję poświęconą 330 rocznicy konfederacji tyszowieckiej należy stwierdzić, że spełniła ona swą rolę naukową i popularyzatorską.

Witold Klaczewski

SESJA NAUKOWA „DZIEJE ŁĘCZNEJ”

Dotychczasowy stan badań nad przeszłością Łęcznej nie jest zadowalający. Liczne wzmianki o tej miejscowości, na które można natknąć się na marginesie prac o charakterze ogólniejszym, nie mogły zaspokoić społecznego zapotrzebowania mieszkańców tego regionu. Celowość podjęcia badań naukowych nad dziejami Łęcznej była tym większa i uzasadniona, że odgrywała ona znaczną rolę w życiu społeczno-gospodarczym Lubelszczyzny, a w pewnych okresach, w tym także obecnie, w życiu całego kraju.

Słuszności tego stwierdzenia przekonywająco dowodzą wyniki sesji naukowej, która odbyła się w Łęcznej w dniu 15 grudnia 1984 r., a została przygotowana przez Instytut Historii UMCS, Wojewódzką Radę Towarzystw Regionalnych oraz Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łęczyńskiej.

Problematyka sesji obracała się wokół ponad 500-letnich dziejów Łęcznej i regionu. Została ona omówiona w dziesięciu referatach opracowanych zarówno przez pracowników naukowych UMCS, jak również przez miejscowych regionalistów. Wszystkie prace opierały się na solidnej, na ogół nie znanej, a nadto często rozproszonyj bazie materiałowej. Ich autorzy włożyli wiele wysiłku, aby przedstawić możliwie pełny obraz miasta. Prace odznaczały się niejednokrotnie oryginalnymi i zasługującymi na uwagę spostrzeżeniami, wydobyły na światło dzienne wiele nie znanych faktów.

Osadnictwu średniowiecznemu w regionie łęczyńskim poświęciła swe wystąpienie dr Anna Sochacka (UMCS). Wykazała ona, że w okresie od X do XV w. następowało stopniowe zagęszczanie sieci osad na tym terytorium, a co za tym idzie, także znaczny wzrost liczby mieszkańców. Dostrzec można również coraz lepszą organizację administracji dominialnej i kościelnej, wyrażającej się w utworzeniu parafii i sołectw, ustanawianiu rządców, kluczy itp. Miało też miejsce doskonalenie gospodarki w różnych dziedzinach. Te pozytywne procesy zostały przerwane w pierwszych latach XVI w. wskutek najazdów Tatarów i spalenia Łęcznej, a zapewne również zniszczenia okolicznych wsi. Chyba jednak nie były te straty osadnicze zbyt rozległe, skoro w 1527 r. klasztor sieciechowski podjął udaną lokację drugiego w tym rejonie miasta — Puchaczowa.

Kolejny referent, dr Ryszard Szczygieł (UMCS), omówił lokację miasta Łęcznej i jego dzieje do końca XVI w. Autor przedstawił przede wszystkim warunki urbanizacji ziemi lubelskiej w XV w., kiedy to powstało na jej obszarze 11 miast. Jednym z nich była Łęczna. Przywilej lokacyjny wydał król Kazimierz Jagiellończyk na prośbę kasztelana krakowskiego, Jana Tęczyńskiego, w Kozienicach 7 stycznia 1467 r. Referent przedstawił następnie czynniki warunkujące rozwój ośrodka miejskiego, do których zaliczył przede wszystkim przebiegające przez Łęczną drogi handlowe, zwłaszcza z Wołynia ku Lublinowi oraz z Litwy na ziemię południowo-wschodnie. Wiele uwagi poświęcił też skomplikowanemu stosunkom własnościowym, gdyż w XVI w. Łęczna była podzielona pomiędzy trzech, a nawet czterech właścicieli. Zmiana w tym zakresie nastąpiła w trzecim ćwierćwieczu XVI stulecia, kiedy to Łęczna przeszła w ręce mazowieckiej rodziny Noskowskich. Była w tym czasie liczącym